

RASPUST DRUŽBE ISUSOVE U ŠPANJI

U NOĆI 14. listopada 1931. primljen je članak 26. ustava Španjolske republike. Po njemu se raspuštaju oni vjerski redovi, koji po svojim pravilima osim kanoničkih zavjeta polažu još i onaj posebnog poslušanja prema vlasti različitoj od one u državi, pa će imanja tih redova biti nacionalizirana i predana u svrhe dobrotvorne i naučne.

Zamora, dotadašnji predsjednik privremene vlade dade demisiju i izjavi da on neće vjerskog boja. Duskora se ipak primirio, kada su mu ponudili predsjedništvo republike. Dapače je tako daleko umirio svoju savjest, otkada je izabran predsjednikom, da je primjenio ovu odluku ustava na Isusovce i 23. siječnja potpisao dekret raspusta.

Već su prije ovog dekreta, 15. 1. 1932. javno izjavila petorica najglasovitijih španjolskih pravnika Klement de Diego, Franjo Bergamin, Ćiril Tornos y Leffitte, E. Cobian, Manuel Gonzales-Hontoria i Fernades-Ladreda, da se po Ustavu ne može raspustiti Družba Isusova. Ministar socijalista, inače pravnik, Ferdinando de los Rios nije se usudio da potpiše taj dekret, nego se zamijenio s ministrom pravde Alvarom Albornoz. Ovaj je dekret lako potpisao kao i Zamora.

Lijepo je Ksaver Ribot, katalonski pisac ironički ocrtao ovaj dekret u »Diario de Barcelona« 27. siječnja 1932.:

»Raspustom Družbe Isusove pokročilo se prema rješenju pitanja nezaposlenosti radnikâ, agrarnog pitanja, željezničkog i hidrografičkih konfederacija. Sada ćemo lako uravnati državni budget, možda umanjiti poreze, peseta će se divno podići. Jednom riječju sada će učinci biti tako veliki na ekonomskom polju, da bi Ujedinjene države, Engleska, Njemačka, Nizozemska, Belgija, Francuska, Italija i t. d. mogle poći za Španijom, kada te zemlje ne bi bile tako natražne i zaostale, kad bi i one raspustile Družbu Isusovu time bi prebrodile sve današnje ekonomske krize.«

Netom se počelo govoriti o raspustu Družbe Isusove, Isusovci su poslali na Cortes opširnu peticiju, da tako zapriječe nepravdu i u isto doba pred svijetom u Španiji i vani zasvjedoče svoju nevinost. Donosimo najprije taj dokumenat.

PROTESTNA PETICIJA ŠPANJOLSKIH ISUSOVACA.

Temelji obrane.

Potpisani provincijali Družbe Isusove na španjolskom zemljištu upravljaju Cortesima upit, kojega opravdanosti i prikladnosti ne može nitko da za-

niječe. Odmah u početku Republike Družba je Isusova, slijedeći direktivu sv. Stolice i primjer španj. biskupa priznala novu vlast, spremna da nastavi svojim vjerskim, kulturnim i dobrotvornim djelovanjem na dobro, mir i blagostanje španjolskog naroda.

Vlada imade o tome dosta dokaza i mi mislimo, da smo vjerno izvršili svoju dužnost.

Kako smo se mi držali, tako su bez sumnje učinili i drugi redovi, a ipak se upravo protiv njih ustaje, kao da oni predstavljaju najveću pogibelj po republiku. Organizirala se i provodila, u većini štampe i na brojnim političkim i socijalnim sastancima, borba, koja se sada rekao bi čovjek pojačala i usredotočila u parlamentu.

Poznato je, da su većinom najljuće navale okrenute protiv Družbe Isusove. Stoga smo, dok je ona bila ubrojena skupa s drugim redovima, voljeli šutjeti, jer smo smatrali kao časnu odliku, doduše nezasluženu, što je naše ime postavljeno na čelo popisa progonjenih osoba. Tako je bilo očevidno pred svim svijetom zašto nas se progoni.

Ali, kad vidimo, da oni isti ljudi, koji tvrde, da se izgon ili raspust redova nikako ne slaže s postulatima međunarodnog Prava, sada hoće da koncentriraju svoju navalu protiv Družbe Isusove kada vidimo, da nekoji predlažu protiv nas odvratni iznimni zakon, koji je tako odvratan i tako izniman, te bi po njemu Družba između svih postojećih Udruženja bila pomence stigmatizirana u Konstituciji i to kaznom raspusta i zapljenom dobara, tada mi ne bismo ispunili svoje dužnosti, koju nam nalaže naša služba, kad bismo i dalje šutjeli. Španjolski puk, a i drugi narodi mogli bi to smatrati kao strah, da se štogod ne otkrije u tužbama, što se protiv nas šire, ili kao da mi hoćemo da živimo u tajnosti, zaštićeni više dobrohotnošću i tuđim posredovanjem, nego li svojom nevinošću.

Neprijeporno Pravo.

S ovih razloga, da izvršimo svoju dužnost i sveta prava, koja Družba imade i pretstavlja u Španjolskoj, uza sve dužno poštovanje prema postojećoj vlasti, ali u isto doba i sa svom ozbiljnošću i dostojanstvom, što nam ga ulijeva svijest vlastitog prava, prisiljeni smo da javno pred Cortesima i Španjolskom očitujemo svu svoju duboku bol, što nam je prouzrokuje borba, kojom se hoće da izazove protiv nas i našeg djelovanja mržnja plemenitog španjolskog naroda i tako izazove naš progon. Ovim hoćemo da iznesemo razloge, kojim tražimo od javne Vlasti ono, što se dozvoljava građanima i zakonito postojećim udruženjima: ne smije se nikoga osuditi, a da ga se prije ne sasluša.

Španjolci smo i ne ljubimo svoje domovine manje od drugih, pa zato imamo sva prava, koja zakoni priznaju drugim španjolskim građanima i Ustav je evo nedavno to potvrdio.

Članovi smo čestitih obitelji, a ni naša rodbina nije se toga odrekla, a da ne ustane na obranu prava krvi, koje ona ima glede života, časti, dobara i osoba svoje djece i braće, niti mi možemo na to pristati, da na imera naših obitelji padne ljaga takove kazne.

Izaslanstva redovničke rodbine predstavila su se ovih zadnjih sedmica vladi, pa je to očit dokaz, da redovnički život nije prekinuo veza, što redov-

nika s rodbinom vežu.

Isusovci smo i kao takovi pripadamo korporaciji, koja je doduše raširena po svemu svijetu, ali je ipak najviše vezana sa Španjolskom. Španjolac je njezin Utemeljitelj, koji je ranjen bio, dok se zapravo borio za Španjolsku. Španjolci su bili najugledniji između njegovih prvih drugova i španjolska je veći dio Družbine povijesti, te je u tako tijesnim odnošajima s nacionalnom i kolonijalnom poviješću Španjolske kroz 4 vijeka svog opstanka.

Stoga Družba Isusova ima potpuno pravo, da sebe drži izvornom španjolskom ustanovom.

Rodoljubna dužnost.

Treba nadodati, da se ovo zadnjih 50 god. naše vjersko, kulturno i dobrotvorno djelovanje umnožilo, dosljedno su se prema tome umnožila i naša prava i naše dužnosti prema španjolskom društvu.

Naše kuće i naši Zavodi potječu djelomično od naše osobne štedljivosti, a djelomice od baštine i darova rodbine, a dijelom opet i od plemenitosti osoba ili društava, koja su dio svojih dobara dala za osnivanje kulturnih ili dobrotvornih zavoda, koji su povjereni našoj upravi.

Ovi utemeljitelji svakako imaju pravo da očekuju, e će javna Vlast poštivati njihovu volju i da će fundacije biti izvedene na način, kako su oni to juridički i legalno odredili.

Svi, pa i ista država imamo pravo zahtijevati, da vlasništvo ostane prema svojoj određenoj svrsi, ako ne ćemo da povredom vlasništva i gazeći pravo otvorimo vrata pogibelnim primjerima i sudbenim potražbama.

Kako je Družba Isusova izvršila preuzete dužnosti, koja su dobra proizašla iz njezina djelovanja na polju pobožnosti kulture i dobrotvornosti; kako je španjolski narod pohvalno primio naše djelovanje, sve to ne spada na nas da to ističemo. Svaki naime može da gleda činjenice, koje s pouzdanjem iznosimo pred sud Cortesa.

Optužbe — nikada dokazane.

Što nam predbacuju začetnici t. zv. protuisusovačke borbe? I tko su oni? Tu se ne radi o legalnom prigovoru, gdje bi se prorošetale realne mane naših zavoda. U sadašnjoj borbi nismo našli prigovora veće važnosti, a još manje kritike, koje bi pokazale pravu i objektivnu analizu našega rada. Naprotiv iznose se općeniti prigovori toliko puta već opetovani i toliko puta već pobijeni još u prošlim vjekovima; iznose i ponovno tiskaju stare pamflete i sastavljaju druge iste vrsti, u kojima nema ni istine ni novosti, a obiluju lažju klevetom i smionim izrazima.

Nije ovo sada čas, da pokupimo i pobijemo slične rekriminacije. Ograničujemo se samo na to, da kažemo kako Vlada ima u ruci lako sredstvo, kojim bi točno doznala činjenice, pa dosljedno i postupala kako to traži pravednost.

Naš rad, naš život svakome su očividni. Neka se upita stotine tisuća onih, koji su pohađali naše škole, koji su učestvovali kod naših duhovnih vježba, koji su slušali naše propovijedi i konferencije, koji su bili ili su još i

sada članovi naših kongregacija, koji su čitali naše spise, zalazili u naše kuće i s nama općili. Ako bi se ove svjedoke držalo pristranim, kao da su se svi zakletvom obvezali na neistinu, neka se slobodno saslušaju samo naše protivnike: mi samo tražimo, da nam navedu konkretne činjenice i iznesu dokaze pred državnim sudovima.

Zašto ne ćete da priznate Družbi juridičku personalnost, te joj hoćete da ograničite pravo posjedovanja i raspolaganja sa svojim dobrima? Zašto hoćete da joj ugušite djelovanje, koje je dozvoljeno drugim udruženjima i pojedinim ljudima? — Što više, misli ju se raspustiti, zaplijeniti njezine posjede i prognati ju — no to su kazne, koje može opravdati samo skupna, konkretna i očema teška krivica, ali dokazana i sudbeno proglašena.

Govorimo ovdje o Družbi Isusovoj promatrajući je korporativno, jer kad bi se radilo samo o pojedinim slučajevima (a opravdano tvrdimo da takovi ne postoje), koji bi zaslužili ovako stroga sankciju, kazniti bi se moralo samo pojedine krivice, jer ne bi bilo pravedno, da se radi njih kazni cijelo udruženje.

Isusovci naprama Republici.

Na prazne optužbe svojih protivnika suprotstavljamo s naše strane dvije konkretne tvrdnje.

Prva se tiče same naravi i nutarnje biti Udruženja, kome pripadamo. Svi smo mi članovi Družbe Isusove stupili u nju ne samo iskreno, nego veselo i oduševljeno, te smo s njenom sudbinom spojili i svoje najmilije interese i isti svoj život; jer smo je smatrali dobrom i svetom u sebi, a u isto doba korisnom i dobrotvornom za ljudsko društvo i domovinu.

Ovo naše duboko uvjerenje, za koje jamči naša savjest, potvrđuju i druga svjedočanstva.

Ne svjedoče to samo Rimski Pape, koji su stotinu puta proglasili, da je naš Institut svet; to svjedoče također i državnici i ljudi znanosti, velika kulturna središta, i državna sudišta i čitavi narodi, koji su Družbi to priznali.

Ne osvrćemo se na povijest prošlosti, nego ćemo samo navesti sadašnjost: tako vidimo gdje Družba Isusova živi i razvija potpunu svoju djelatnost na opće zadovoljstvo u Njemačkoj, Austriji, Belgiji, Francuskoj, Čehoslovačkoj, Nizozemskoj, Madžarskoj, Rumunjskoj, Jugoslaviji, Engleskoj, Italiji, Litvi, Poljskoj, u svim engleskim dominionima, u republikama sjeverne i južne Amerike, u poganskim azijskim državama, u kolonijama Afrike i Oceanije.

Ističemo osobito ovu raširenost Družbe Isusove pod vladama tako raznovrsnih oblika, jer u Španjolskoj progon protiv Družbe započinje s postankom republike.

Reklo se — a ima i onih, koji su to otvoreno tvrdili — da je Institut Družbe nespojiv s oblikom republikanske vlade, ili da Družba po svojoj naravi i biti pristaje uz monarhičnu vladu.

To je pogrešno i naivno.

Za Družbu Isusovu kao i za Crkvu, koje je Družba samo jedan mali dio, oblici vlade su indiferentni i nuzgredni. Ona prilagođuje svoje djelovanje jednako svim vladama. Ona istom lakoćom i s istim oduševljenjem živi i djeluje u Engleskoj, Italiji, Belgiji i Holandiji, koje su monarhički uređene, kao i u Austriji, Njemačkoj i u svim krajevima Amerike, koji su republikanske

države.

Ističemo najmoćniju i najdemokratskiju republiku cijeloga svijeta: Ujedinjene Države Sjeverne Amerike. Tu Družba Isusova uživa najveću slobodu rada i ima najveći uspjeh: tu ona ima 59 što srednjih i visokih škola, koje posjećuje preko 60.000 đaka.

Samo pravednost.

Drugi dokaz iznosimo protiv svojih neprijatelja, a to je naše javno djelovanje na vjerskom i socijalnom polju. Tu prema našim skromnim sposobnostima i uz bok svjetovnog klera i drugih vjerskih redova i kongregacija radimo na korist španjolskog društva.

Nije ovdje mjesto, da to opisujemo u ovom dokumentu, nego to iznosimo u listu, što ga ovdje prilažemo, u kojem se nalazi popis naših institucija u španjolskoj. Mi tvrdimo i jamčimo, da je takav i naš život i naše držanje. Ako tko misli, da se varamo, ili da naumice sakrivamo svoje krivnje, što nam ih protivnici pripisuju, neka se to dokaže pred kompetentnom vlašću.

U doba apsolutne monarhije je Karlo III. što je Menedenz y Pelajo nazvao »nevjerojatnom pragmatikom« — protjerao s razloga, koje on ne će da navede, nego ih »čuva u svojoj kraljevskoj duši« — iz svoga kraljevstva bez ikakve istrage 4 do 5 tisuća Isusovaca i proveo zaplijenu njihovih dobara.

Danas ne će htjeti nijedna demokratska vlada da se obeščasti i despotski upotrebi svoju vlast te pogazi i najelementarnija prava čovječja; to je nepovredivi temelj ma kojeg Ustava u svim izobraženim državama.

Ne tražimo za se milosti ni privilegija. Tražimo samo, da nas se sasluša i da nam se iskaze pravednost, kako se to iskazuje svakom udruženju i svakom građaninu.

No ako se ipak radi animoznosti ili časovite zaslijepljenosti hoće da nas izbací iz domovine ili da nam se tu onemogući življenje, svi će sinovi Družbe Isusove po primjeru svojih pređa protjeranih nedavno u progonstvo na obale Itilije, oprostiti tu nepravdu i moliti Boga za svoje progonitelje. Iselit ćemo se mirno u druga mjesta, vazda noseći u svom srcu i neprestanom radu ljubav prema našoj španjolskoj domovini!

Vladin dekret od 23. siječnja 1932.

Taj dekret ima deset članaka: 1. raspušta se Družba Isusova u španjolskoj i država je ne priznaje kao juridičku osobu; 2. redovnici ove Družbe ne smiju živjeti u zajednici, ni javno ni potajno; 3. ne smiju raspolagati imetkom; 4. namjesnici će državi u roku od 5 dana poslati popis zauzetih kuća; 5. država konfiscira Družbina dobra; 6. sve banke i udruženja, dapače i privatnici kroz 10 dana neka jave o tek računima, vrijednosnim papirima i sličnom što pripada Družbi i nalazi se kod njih; 7. imenuje se posebni odbor, koji će provesti ovaj dekret; 8. točno se označuje rad ovog odbora; 9. crkve Družbine valja predati dijecezanskim ordinarijatima; 10. za provedbu ovog dekreta odgovaraju osobno provincijali i mjesni starješine.

Za nas je važno ono, što čitamo na početku tog dekreta. Tu nalazimo ovo kao razlog raspusta Družbe:

»Dužnost je vlade, da provede odluke legislativne vlasti. I budući da se dekret Ustava (članak 26.) odnosi konkretno na Družbu Isusovu, koja se razlikuje od svih drugih vjerskih redova obzirom na posluš prema sv. Stolici, kako se to nalazi između tolikih bezbrojnih dokumenata i u bulli Pavla III. Ta je bulla kanonički temelj Družbina instituta i njenih konstitucija, koje je osobitim načinom stavljaju u službu Apostolske Stolice.«

Koji su sastavili ovaj dekret, imali su pred sobom bullu Pavla III. Tu su našli, da Isusovci polažu četvrti zavjet posebnog posluha prema sv. Ocu Papi. Na temelju toga zavjeta redovnici su spremni, da pođu kamo ih sv. Stolica pošalje, među vjernike ili nevjernike »ad res quae divinum cultum et religionis christianaee pertinent«. Na to su obvezani i drugi redovnici, koji ne polažu taj zavjet, dapače svi katolici već kao katolici, a Isusovci i uslijed posebnog zavjeta.

Protesti u Španiji.

Crkvena je hijerarhija protestirala protiv članka 26. španjolskog Ustava i to svojim zajedničkim pismom 20. 12. 1931. To su pastirsko pismo potpisala 2 kardinala, jedan patrijarha, 6 nadbiskupa, 48 biskupa i 2 kapitularna vikara. Tu vele i ovo: Kada bi vrijedio navedeni razlog (t. j. posebni posluš prema sv. Ocu), to bi značilo radikalno progonojenje svih redovnika i svih katolika, jer četvrti zavjet Isusovaca predstavlja samo savršenost onog posluha, na koji su prema Papi obvezani svi katolici i uslijed jače distipline svi redovnici. To je uvreda. Papa nije stranac u zemlji, gdje ima katolika. Raspust Družbe Isusove je nezahvalnost.

Jednako su ustali protiv 26. članka Ustava katolička Agrarna stranka, koja ima 26 zastupnika, među njima se ističe Gil Robles i Baskonovarska stranka Pro Statuto sa 14 zastupnika. Ustadoše katoličke novine El Debate u Madridu, El Mati u Barceloni, Gaceta del Norte, te Euzkadi u Bilbao, Diario de Barcelona za Kataloniju, Diario Regional u Valladolidu, Diario de Valencia za istočni dio Španjolske i bezbroj manjih kat. listova. Dignuše odlučno svoj glas i katolička udruženja »Društvo prijatelja pouke«, te »Stari pitomci« isusovačkih kolegija i »Narodna konfederacija roditelja i prijatelja redovničkih« koja u samoj Novarri do 80.000 obitelji. Ova je zadnja u svom proglasu kazala i to:

»Naši današnji režimlje strože nastupaju protiv Družbe negoli je to učinio Karlo III. Ovaj je doznačio penziju Isusovcima, kada ih je protjerao. Isusovci ne posjeduju ništa, jer su sve dali Družbi, a to država sada grabi. Isusovci su godine i godine činili dobra svom bližnjemu s propovjedaonice, u ispovjedaonici, pomoću knjigâ, u laboratorijima, u misijama, u kolegijima, u bolnicama, kod gubavaca i... sada im ne ostaje nego da umru. Ali im se ne dozvoljava, da smrt dočekaju u skromnoj svojoj redovničkoj sobici, nego ih bacaju van, neka žive od nestalne milostinje nemajući gdje da prožive svoju

Bivši đaci isusovačkog sveučilišta u Bilbao dadoše izjavu protiv nečuvene nepravde: Nema procesa, nema priziva, nema dokazane optužbe; to je despotizam. Manifest spomenute Narodne konfederacije je već u lipnju 1931. potpisalo protiv izгона 2.234 doktora, 248 arhitekata i 1.956 profesionista. Bilo je mnogo i drugih protesta i peticija.

Övome protestu pridružiše se i ljudi parlamentarne desnice. Njihovo glasilo A B C, koje izlazi u 150.000 primjeraka, osudilo je dekret o raspustu od 25. siječnja 1932.: »Dekret je protiv slobode kulta i savjesti; nije će vlasništvo posvećeno Ustavom i uvodi način konfiskacije, koju i sam Ustav osuđuje.« Bivši ministar Ventosa u dnevniku La Veu de Catalunya je kazao o dekretu, da je protuustavan, nepolitičan, uvredljiv za katolike svega svijeta, nepravedan prema osobama i da ruši pravo vlasništva. Onome se glasu pridružiše i predstavnici starog liberalnog demokratizma osobito Don Melchiade Alvarez. Sadašnji predsjednik republike Alcalà Zamora je odstupio s predsjedništva privremene vlade, kada je prođro zloglasni članak, ali su ga loža i njezini sateliti opet ublažili i naveli da je preuzeo novu čast i potpisao dekret. Protiv raspusta Družbe Isusove ustao je i španjolski liberalni filozof Josip Ortega Gasset. I književnik Miguel de Unamuno je napisao u »El Sol« među ostalim i ovo: »Nemam dalje što da kažem glede Isusovaca, protiv kojih mislim da je počinjena nepravda.«

Zastupnici su Baski poslali sv. Ocu posebnu predstavku:

»Sv. Oče! Zastupnici Navarre, Viskaye, Guipuzcoa i Alave kao predstavnici plemenite zemlje Baskã padaju ničice pred Oca i Pastira svih vjernih, te mu izrazuju saućešće u velikoj boli, koja muči njegovo srce poradi nečovječne i protipravne odredbe, kojom španjolska republika raspušta slavnu Družbu Isusovu. Tho promotri, da su sinovi naše rase bili sv. Ignacije Lojola i sv. Franjo Ksaverski, taj će lako shvatiti, kolika žalost nas tišti. Ona je neizmjerna. Ali je i veliko naše ouzdanje, da novo doba pravедnosti mora nađoći iza sadašnjeg, punog mržnje, neugodnosti i križeva. Sveti Oče! Tvoje ožalošćeno srce neka utješi oduševljena i bezuvjetna odanost puka, što ga mi zastupamo i koji je vazda vjeran Majci Crkvi. Preko njegovih zastupnika primi izraz duboke odanosti. Ponizno molimo za Apostolski blagoslov, koji da nas utješi i obodri u našim borbama za Crkvu i ljudsko društvo.«

Pri raspustu Družbe 2. veljače 1932.

U doba državnog apsolutizma izrazi privrženosti su tihi, ali i najjači protest puka. Tu se zrcali prava i nepatvorena volja većine naroda. Da navedemo samo nekoliko takovih izraza.

Kad je u Comilles stigao glas o raspustu Družbe slušatelji su onog sveučilišta počeli plakati. Rektorcu je došlo preko trideset bogatijih građana i svaki je ponudio Družbi na raspolaganje svoju oveću kuću, da se onamo

usele svi profesori. I u Bilbao svaki je katolik pozivao k sebi u stan barem po jednog Isusovca. Daci su ondješnjeg isusovačkog sveučilišta skupno primili sv. pričest u sveučilišnoj kapeli. Jedan je akademičar na svršetku održao govor i potaknuo, neka svi žive po kat. nauci, što su je usisali od Isusovaca. Svi su se glasno tome odazvali. Jedan je Isusovac, profesor tog sveučilišta, upravo 2. veljače — na dan raspusta — položio javno u crkvi svoje zadnje zavjete. Tome su činu prisustvovali svi sveučilištarci. Od ganuća su na svršetku svi zaplakali. Sada je vlada preuzela to sveučilište i dobila je 6 slušača.

Družba je u Onji imala kolegij. Kad je izišao dekret 23. siječnja, ljudi su donijeli darova i novca. Gradani su 31. siječnja obavili generalnu pričest u Družbinoj crkvi. Navečer je gradski župnik imao oprosnu govor i zahvalio Družbi za tolika dobra. Sva je crkva plakala. Kada su Isusovci iz Onje otputovali u Belgiju izlazile su mase naroda na postaje, ljubili im ruke i darivali ih.

U Valladolidu bi bile nastale demonstracije i bune, da Isusovci nijesu ljude mirili. Nitko od Družbe nije bio u neprilici, gdje će se nastaniti; dapače je bila poteškoća u tome, ko ga da ne uvrijede, ako mu ponudu odbiju. Masa je katkada neposlušna, pa su katolici ovom prilikom ipak navalili na auto, u kome se vozio pokrajinski namjesnik, i kamenjem su razbili stakla. Tu je 29. siječnja umro Isusovac Marcelin de la Paz u 90. godini. Gotovo je cijeli grad učestvovao kod njegovog pogreba. Mase su pjevale himnu sv. Ignacija.

Kad su Isusovci odlazili iz Salamanke, došlo je silno mnoštvo naroda na kolodvor, da im izljubi ruke i obaspe ih cvijećem. Sutradan je odlazio drugi dio isusovačke kuće. Sada su komunisti htjeli da spriječe jučerašnje ovacije i rano su u velikom broju bili zauzeli sav kolodvor. Ali je domala nadošla silna masa katolika, da je komuniste brzo prošla volja protusloviti ma i jednom samo riječi te su se pametno povukli. Sav je kolodvor odjekivao od poklika i pjesama. U Belgiji su i načelnici i puk dočekali »papine mučenike«.

U Valenciji je Družba Isusova imala kolegij sa 400 pitomaca. Netom se doznalo za vladin dekret, dođoše bivši pitomci i iza odlaska Isusovaca preuzeše u svoje ruke upravu kolegija. To je trajalo od 2. II. do 5. II., je kolegij pripada anonimnom društvu. Vlada je ipak provalila u zavod i namjestila državne profesore. A pitomci? Svi se odseliše, jer roditelji hoće da dadu svojoj omladini katolički odgoj, ne drugi.

U Gandiji su Isusovci držali duh. vježbe za ženske, kada je izišao vladin dekret i 25. siječnja opet za muške. Jednih i drugih bilo je toliko, da je crkva bila dupkom puna. U Geroni se puk rastao od Isusovaca generalnom sv. pričesću.

Isusovci, koji su ostali u Španiji, po vladinom dekretu ne smiju djelovati u crkvama svoga reda, ali su oni svoju djelatnost prenijeli u župne i druge crkve. I što se dogodilo? Te su crkve oživjele novim životom. Ljudi hrle Isusovcima na ispovijed i propovijed, duhovne vježbe i misije.

Družba imade blizu Malage oveci kolegij *Miraflores del Palo*. Tu su pitomci hotimice ostali u kolegiju sve do 2. veljače. Stariji su pitomci bdili zadnju noć i sproveli je u molitvi. Novi vladin direktor obratio se pismeno na roditelje pitomaca i obećao koješta, ako pitomci ostanu u zavodu. Ali nijedan pitomac nije ostao. Državni su se profesori uselili u prazni zavod, ali su do-

mala opet izišli, jer su svemu gradu bili na smijeh.

Kad su građani u Villafranki de los Barros doznali za vladin dekret, pohrlili su u kolegij Družbe Isusove i kroz plač predali mnogo raznih darova. Kod zadnje je mise crkva bila puna vjernika. Na koncu je progovorio rektor kolegija, ali kada je narod počeo glasno plakati, nije mogao dalje od ganuća i o. Muzquiz je morao nastaviti. Sav je puk na koncu o. Rektor u ljubio ruke. Družba je ovaj kolegij prenijela u Portugalsku, onamo su pošli i pitomci zavedeni.

U Loyoli na glas o vladinom dekretu sabralo se silno mnoštvo naroda, te je izmolilo krunicu u bazilici sv. Ignacija i ispjevalo himnu sv. Ignacija i nato otišlo pred stan gradskog načelnika i prisililo ga, da kod vlade brzojavno protestira protiv raspusta Družbe. Slijedeći dan započela je devetnica u čast sv. Ignacija i bazilika je vazda bila puna katolika. 30. siječnja je silno mnoštvo muškaraca i žena pristupilo k sv. pričesti. Navečer preko 20.000 ljudi ispunili hram, kuću i vrt i glasno izmoliše sv. krunicu i napokon zapjevaše »Zdravo Kraljice«. Generalni je vikar držao zadnji govor i morao miriti narod i moliti ga da sustegne svoju srdžbu protiv vlade. Iza odlaska Isusovaca je neki liječnik prošao od sobe do sobe i svugdje stavio znak: »Odmah će se vratiti.«

U Vitoriji predadoše katolici Isusovcima bezbroj potpisa s pismom, u kome obećaju da ne će mirovati, dok se opet ne vrate. I obdariše ih svakojakim darovima. Jedan 70. godišnji župnik ponudi im pismeno svoje pokućstvo, jer da novca nema.

Još bismo i dalje mogli nabrajati. No tko bi mogao da sve naniže? I puk, seljaci i građani, radnici i obrtnici, trgovci i profesioniste, katolička inteligencija svi su se natjecali da iskažu svoju zahvalnost i privrženost prema Družbi Isusovoj. Dapače joj to izraziše i mnogi socijalisti i liberalci jer vide da je po srijedi očevitna nepravda. A ipak je Azanina vlada imala obraza da činički javi kroz svoje novine, da je 2. veljače dan raspusta Družbe protekao sasvim u prilog i uz odobravanje vladina dekreta. Ipak se dlanom ne može pokriti sunce, ni službenim izjavama zabašuriti istina.

Cinizam vladina dekreta.

Družba Isusova je imala u Španjolskoj početkom ove godine 5 provincija, te ukupno 3001 člana,¹ koji su djelovali u 81 kući ili kolegiju. Gotovo svaka je kuća imala osnovnu školu za radničku djecu, večernje škole za mladiće i radnike, nedjeljne škole, pa preko 30.000 pitomaca u internatima. Uz to su Isusovci uzdržavali profesionalne škole za radnike i radnice. Da navedemo nekoje U Valenciji je do 900 mladića pohađalo isusovačku večernju školu, u kojoj je bilo tečajeva za trgovinu, mehaniku, elektriku, graditeljstvo i slično. U Valladolidu i Madridu su kod večernih škola bili tečajevi za računovodstvo, daktilografiju, teoretsku i praktičnu mehaniku i t. d. U Barceloni su Isusovci imali školu umjetnosti s 400 učenika. U Toledu su imali uz večernje škole i tečajeve za turizam.

¹ A ne kao što je to javila beogradska *Pravda* 200.000 (sic). Uistinu »Pravda« ima zamjerno precizne informacije.

Katolički je institut umjetnosti i industrije u Madridu bio svjetskog glasa. Iz njega je izišlo na tisuće vrsnih radnika, profesionalaca i inženjera. Taj se institut sada preselio u Belgiju (Liège). U Gijonu je pod vodstvom jednog Isusovca cvjetao sindikat radnicâ i sluškinjâ, te mu je i država davala novčanu potporu. Taj je sindikat imao mnogo profesionalnih škola. Slične su škole postojale i u Sautanderu, Manrezi, S. Sebastianu i Bilbau. Ukupno je bilo do 100.000 muških i ženskih razne dobi, koji su pohađali ba d a v a sve ove škole. Ti sada ostaju bez pouke i odgoja.

Još će teže siromasi osjetiti raspust Družbe. Stari je običaj da se na vratima svake isusovačke kuće dijeli siromasima. Ima kolegija koji kao oni u Granati i Onji dnevno dijele preko 100 obroka jela. I novca daju, osobito sramežljivim siromasima. Gotovo svaka kuća Družbina imade društvo sv. Vinka, ekonomsku kuhinju. Kolegij u Barceloni dijeli siromasima u jelu novcu i odijelu i zaodjere svake godine više stotina siromašnih obitelji. Isto je i u Madridu i drugdje. U Sevilji posebni patronat imade najmoderniju kliniku, gdje se liječe bolesnici badava. U Palmi (Mallorka) je ekonomska kuhinja u godini dana razdijelila preko 80 tisuća obroka. U Madridu je »Ustanova kršćanskog nauka« dala siromasima 289.811 odijela i 58.000 metara platna, preko 635.000 kg. jestvine, sve kroz 1 godinu. U Madridu su Isusovci dali 7 konferencija sv. Vinka, jednu »kolijevku« za radničke majke, te »kap mlijeka«, ambulatorij badava. Isusovac Carlos Ferris je g. 1903 osnovao kuću za gubavce, Družba je tu uzdržavala 635 gubavaca. Družba se brinula i za iseljenike pomoću svog »Društva sv. Rafaela« i kod španjolske kolonije u Bordeaux-u sa »El solar español«.

U Španjolskoj postoji Katolička agrarna konfederacija s tisućama sindikatâ, koja je spasila milijune seljaka. Nju je osnovao i promicao Isusovac Nevares. On je osnovao i Socijalnu kuću u Valladolidu s 2.000 članova i konzumnu trgovinu, osiguranje majki sa 600 članica i školsko udruženje. — U Bilbau cvjeta Radnički patronat, po kome su se javila u Španiji i profesionalna udruženja: udruženje činovnika imade 1.600 članova, Katolička federacija sindikata u Baski 10.000 članova, konzumna udruženja, društva za gradnju ekonomskih kuća, razne novčane zadruge. Sve je to poteklo od jednog Isusovca. — Isusovci takove ustanove podržavaju u S. Sebastianu i El Pelo (Malaga). Ovdje dapače postoji pod vodstvom Isusovaca i udruženje ribara, koje se brine za njihovo moralno i materijalno dobro, za nove metode u ribarenju što bolju i lakšu prodaju ribe. Jedan je Isusovac u Amurriju osnovao popravilište za mlade zločince, drugi u Malagi zavod za zapuštenu djecu.

Družba Isusova brine se i za znanost. Osim gore spomenutih škola valja spomenuti posebice srednje škole u 21 kolegiju sa 7.0000 pitomaca. Tu predaje 506 profesora. Do 300 učenika dobiva badava i pouku i sve uzdržavanje. Na daleko je poznato

isusovačko Trgovačko sveučilište Deusta blizu Bilbaa, koje je osnovano g. 1887., prvo takove vrsti u Španiji. Tu predaje 36 profesora. Sveučilište ima najmodernije laboratorije za fiziku, kemiju i merceologiju. Uz ovo sveučilište djeluje i t. zv. »Knjizevno sveučilište« — filozofski fakultet. Svjetski glas uživaju i Kemički institut i Biološki laboratorij u Saría kod Barcelone. I druge narodnosti priznaju diplome ovih ustanova. Poznato je papinsko sveučilište u Comillas. Ono u Valenciji uz obične fakultete imade industrijske i trgovačke akademije. Isusovci iamadu u Španiji i 4 poznate zvjezdarnice. Osobito je poznata ona u Ebru.

Eto sve su ovo nerazumni sektarci u svom bjesnilu protiv Družbe Isusove potezom pera uništili. Time su pokazali, da im je više do mržnje negoli do dobra naroda. Sada su ti sektarci dalje nastavili. Iznijeli su križeve iz škola i sudnica, groblja proglasili interkonfesionalnima, zabranjuju procesije, već spremaju drakonske mjere i protiv drugih crkvenih mjera. Loža ne zna nego mrziti i progoniti što ne misli njezinom glavom. Vjerski boj raste i uništiti će tolike energije onog plemenitog naroda. Sve u znaku »slobode savjesti«, sve u znaku »progresa«. Bijedne li ironije!

Glasovi iz naših krajeva.

Protiv raspusta Družbe istupili su Katolički tjednik, Gopasinjska, Nedjelja, Hrvatska straža, Katolički list, Život, Glasnik presv. Srca Isusova, Narodna svijest i ostala katolička štampa.

14. 2. 1932. je bila veličanstvena proslava 10. godišnjice vladanja Pija XI. u Zagrebu (u Zagreb. Zboru), na kojoj je učestvovalo preko 15.000 osoba. Sa zбора je poslan sv. Ocu ovaj brzojav:

»Katolici grada Zagreba okupljeni na proslavi 10. godišnjice vladanja Vaše Svetosti izriču u duhu hrvatskih tradicija vjernost katoličkoj Crkvi i njezinom Poglavaru. Osuđujemo nepravde, koje protivnici nanose Crkvi, posebno u Španiji, gdje uz druge progone nepravdedno raspustiše Družbu Isusovu samo radi poslušnosti Vrhovnom Glavaru Crkve.«

9. 3. 1932. je »Hrvatska bogoslovska akademija« u Zagrebu sa svoje glavne skupštine poslala također odu-lji brzojav sv. Ocu Papi. U tom brzojavu veli i ovo:

»Znamo da je srce Tvoje Svetosti teško dirnuto izgonom i raspustom Družbe Isusove u španjolskoj. Vlastodršci narode razlog, da Družba Isusova imade posebni zavjet poslušnosti prema Tvojim Svetosti. To je nepravda i uvreda, a tko vrijeđa Glavu sv. Crkve vrijeđa katolike svega svijeta. Protiv te nepravde protestiramo i želimo da se ovaj zaslužni red opet uspostavi u zemlji svoga Utemeljitelja.«

Ovim se protestima pridružuju i Slovenski oo. Franjevci svojim pismom na vlč. o. Provincijala D. I.:

Španjolska je vlada protupravno i nasilno izagnala Vašu dragu subraču. I to iz domovine svetoga utemeljitelja Družbe Isusove - IGNACIJA. Pojmljivo, da Vas, Visokopoštovani, i cijelu Provinciju Vašu duboko bole progoni skroz nedužnih. Trpljenje brata trpljenje je braće Družbe.

Dozvolite, Visokopoštovani, da Vam predstavništvo naše slovenske franjevačke Provincije sv. Križa, sabrano na svom zasjedanju, izrekne svoje i u ime cijele Provincije najsrdahnije saučesće. Pogotovu Vas, Visokopoštovani, tješi uvjerenje, da Vaša subrača — prema riječima svetoga Oca — trpe radi IMENA GOSPODNJEGA i radi vidljivog Namjesnika Njegovog na zemlji. Kao su dionici gorosti, neka budu i veselja. Kao apostoli! »Ali oni otidoše ispred vijeća radujući se, što su bili smatrani dostojni, da trpe sramotu za IME ISUSOVO.« (Dj. Ap. 5, 41.) Neka bi se na njima u potpunom opsegu ispunila riječ Gospodinova: »Uzdajte se, ja sam nadvladao svijet!« (Iv. 16, 33.)

Da bi Vaša španjolska subrača oćutjela već sada obilje utjehe, i da bi ubrzo drugo šta doživjela, moli s onima, koji Vašu Družbu visoko poštuju, također Predstavništvo naše Provincije a s njim i cijela Provincija.

Primite, Visokopoštovani, izraze našega dubokog poštovanja.

Za provincijalno predstavništvo

Provincijal

Ljubljana, 4. veljače 1932.

Guido Rant O. F. M.

Već 26. 1. 1932. izišao je članak u zagrebačkom »Jutarnjem Listu«. Članak je značajan. Tu se veli i ovo:

»Danas čak i dojučerašnji najgorčeniји protivnici Isusovaca moraju priznati ogromne zasluge isusovačkoga reda za duhovni kulturni život čovječanstva. Bez Isusovaca suma našega znanja i blagostanja bila bi sigurno siromašnija. Povijest isusovačkoga reda za posljednja tri stoljeća povijest je svih naših civilizatornih nastojanja. Za razliku od ostalih katoličkih redova, ograničenih manje više na okvir svoga samostana, Isusovci prožimaju sve manife-stacije, sve slojeve civilizacije, unoseći svakuda svoju disciplinu duha, svoj zanos za najviše etičke vrednote kršćanstva i katoličanstva. Nema područja duhovne djelatnosti, koje bi bilo njima zatvoreno; svagdje oni nalaze pozicije, potrebne zauzeti, držati i braniti u skladu sa svojom idejom. Snaga njihove prilagodljivosti je vanredna. Savjetnici su vladara i promicatelji novih obrta, nosioci kulture u barbarskim stranama i najsavjesniji radnici u učenjanskim kabinetima. Oni, kostur najveće internacionalne organizacije, katoličke Crkve, među svakim narodom živi su nosioci njegove nacionalne ideje, nastojeći izmiriti ekskluzivizme s univerzalnošću Crkve. Kulturni niveau današnje Španije nezamisliv je bez rada isusovačkoga reda. I danas, kad republikanska nova vlast radi na izgonu isusovačkoga reda iz zemlje, moguće niti ne sluti da kida time s najjačom svojom kulturnom tradicijom.«

»Utjecaj isusovačkoga reda i njegovog rada u našoj vlastitoj kulturnoj povijesti od velikog je zamašaja. Isusovci došavši u naše strane postali su najjačim pionirima naobrazbe i uljudbe. Oni su utemeljili prvu gimnaziju u Zo-

grebu, udarili temelje našoj univerzi. A bilo je to u doba kad je Zagreb bio malo etapno mjesto iza turske ogromne fronte, kad je linija Kaniža, Koprivnica Ivanić, Sisak, Petrinja, Karlovac bila vječno bojište. Poslije oslobođenja Slavonije od Turaka polaze onamo prvi Isusovci, braća njihova reda, putujući sa učitelji, koji učeći kršćansku nauku uče zaostalo pučanstvo pisanju i čitanju. Stara pak dubrovačka isusovačka gimnazija odgojila je cijeli niz velikih naših ljudi, dala prve pouke jednom Ruderu Boškoviću, prvom našem velikanu — učenjaku međunarodnoga imena. Kao svagdje tako su i kod nas Isusovci odgajali generacije ljudi značajnika, visoke etičke razine, ljude duha, koji su zdravim konzervativizmom u najtežim vremenima znali sačuvati načela čovječanstva.«

»Liberalizam XIX. vijeka pokušao je prelomiti štap nad isusovačkim redom i njegovim načelima. Sve tekovine a po tom i ideje XIX. vijeka danas su stvarno u krizi, jednostrana njihova primjena moguće je također jedan uzročnik općeg duhovnog preziranja današnjice. Ideali toga liberalizma danas su u stvari zamagljeni, njihove su konture iskrivljene, njihov konstruktivizam i progresizam gubi svoju privlačljivu uvjerljivost. Nije uspio nadživjeti kršćanstvo, reorganizirano Loyolinim metodama. On još uvijek daje ljudstvu putokaz u maksimum sredenja životnoga smisla. Mesijanstvo njegovo još uvijek živi i tješi i iscjeljuje. I nije bez značaja da kaotične revolucije najžešće jurišaju na isusovački katolicizam, koji nosi disciplinu duha, zdrav konzervativizam rada i prokušana etička načela, te temelje kulture zpada, koji su najviše ugroženi.«

Papa Pijo XI. o raspustu Družbe u Španiji.

24. 1. 1932. bilo je u Vatikanu svečano čitanje dekreta o heroičkim krepostima Vinka Pallottia. Tom prigodom reče sv. Otac, da je obaviješten o raspustu Družbe Isusove u Španiji i nadoveže:

»Istina u ovoj žalosnoj okolnosti imade nešto izvanredno lijepa i slavna za Papu i njegove dobre sinove Družbe Isusove. To je ono isto što su tako radosno osjećali apostoli, kada otiđoše ispred vijeća veseleći se, što su bili smatrani dostojni, da trpe sramotu za ime Isusovo. Upravo je to, radi čega izgone one redovnike; upravo radi toga i trpe. To je njihova slava i njihova utjeha, a oni dobro znadu, da je i slava i utjeha Ocu što ima takove sinove, takove branitelje, jer se mogu zvati (poglavito ovaj čas) ne samo ispovjednici, nego i mučenici papini, mučenici Namjesnaka Kristova. To je ona vjernost, što ih veže sa sv. Stolicom.« »Oservatore romano« 25. I. 1932. to donosi i nadodaje: »Njegova Svetost reče, da je njegova sveta dužnost, ako izrazi svoje očinsko priznanje i pred ovom odličnom skupštinom — a to je isto što i pred licem svega svijeta — postavi pitanje na Dnevni red sve Crkve, svega Kraljevstva Kristova. Papa znade da Isusovci znadu, kako je Ime, za koje trpe, njihova jakost, njihova utjeha, njihovo pouzdanje, njihova nada, njihova neuzdrmana sigurnost glede budućnosti, ma kakova ona bila. Ta uistinu spas je u imenu Isusovu. Nomen eius Iesus, ipse inim salvum faciet populum suum. Oni imaju

pravo da kažu ovom svom božanskom Gospodinu: Eris salvator noster — Bit ćeš naš spas.»

Zašto progone Družbu Isusovu?

U Rimu se sabraše rektori raznih kolegija i starješine redova (do 60 osoba), da izraze svoju bratsku sućut prema Družbi Isusovoj. Rektor talijanskog kolegija Capranicuma, održao odulji govor i reče ispred drugih, da je Španjolski progon plod nečuvene zlobe. General je **L e d o c h o w s k i** odgovorio:

Družbu su vazda progonili i progonit će je u buduće... Ona prima prve navale neprijateljske. Ovaj je udarac izvanredno težak, jer je porušeno 5 provincija, uništena su uzorna poduzeća, izbačeno je 3000 redovnika, 1200 skolastika moralo se iseliti. No tu nas dvije stvari tješe. Prva je razlog progona. Protivni ga javno naveo; to je naša vjernost i privrženost prema Papi, Crkvi. Druga je stvar: iskrene izjave i simpatije sa svih strana. Vele da smo u Španjolskoj omraženi! Vlada uza svu svoju silu i vlast nije mogla spriječiti očitovanja privrženosti prema Družbi. Po svim stranama Europe i u Americi kude postupak španjolske vlade; vele da je onaj progon nepravedan, protoliberalan, nedemokratski, nedostojan 20. vijeka.

Već je g. 1650. Poljak Nikola Lancicius D. I. u svo-
djelu »De praestantia instituti Societatis Iesu«
(p. 246) naveo pet vrsti ljudi, koji udaraju na Družbu: heretici,
pogani, katolici lošeg života, nekoji prelati i crkvenjaci prema
Družbi slabo raspoloženi zbog privatnog kojeg uzroka, te konačno
nekoji dobri ljudi zavedeni od zločestih ili zavidnih osoba. —
Isti pisac spominje, kako je po sv. Ambrozu, Bernardu i Lovri
Justinianu čitav život Kristov bio križ i mučeništvo. Družba ne
nosi uzalud Isusovo ime i na nju se mogu primjeniti Pavlove
riječi: »A znamo, da onima koji ljube Boga, sve zajedno pomaže
na dobro, koji su pozvani po odredbi. Jer koje naprijed pozna,
one i preodredi, da budu jednaki slici Sina njegov.«² I Isus je
je prerekao svojim apostolima:

*»Ako svijet mrzi na vas, znajte, da je mrzio na mene prije vas. Kad biste
bili od svijeta, onda bi svijet svoje ljubio, a kako niste od svijeta, nego sam
vas ja izabrao od svijeta, zato svijet mrzi na vas. Sjetite se riječi, koje sam
vam rekao: Nije sluga veći od svoga gospodara. Ako su mene progonili, i vas
će progoniti.« (Iv. 15, 18 - 20)*

Liberalne novine »Frankfurter Zeitung« su 4. I. 1932. donijele posebni članak o isusovačkom redu. Tu se ističe, kako su prvi i žestoki neprijatelji ovog reda bili protestanti, premda nije red protiv njih osnovan.

² Rim. 8, 28 - 29).

Red je imao neprijatelja i među katolicima. Tome je dakako bilo više uzroka, ali najvažniji je bio onaj, što je red već odavna zastupao njestrožiji pojam o supremaciji rimske Stolica. To je potaklo više vlada u 18. vijeku te su zaškali raspust isusovačkog reda. To je i izveo Papa Klement XIV. g. 1773.»

Dalje navodi pisac, kako po svijetu kola mnogo krivih predrasuda, te veli:

»Širi se jedna, rekao bih neoboriva predrasuda, da je isusovački red sumnjivo društvo, koje je kadro svašta. Čitavo mnoštvo priča ide od usta do usta. No tu se može jednostavno to kazati, da red, koji bi u sebi nosio samo i jedan dio destrukcije, koju mu se pripisuje, davno već ne bi ni postojao, jer bi se takav duh napokon obratio protiv samog reda. Povijest i sudbinu isusovačkog reda možemo poglavito samo time protumačiti, što je red vazda pokazao osobitu aktivnost i sposobnost, a takovi ljudi imaju vazda protivnika. Rivalitetâ je red imao i unutar katoličke Crkve, kako se to već u životu događa. Ali krivo bi to bilo, ako bi tko kazao da postoji opreka između katolicizma i isusovačkoga reda. Tko navaljuje na red, taj napad na Crkvu. Da ovaj red imade vazda osobito značenje, leži u izbirlanju novih članova. Taj izbor omogućuje, te red sastoji od darovitih i dobro izobraženih osoba. Ovi ljudi skupi imaju mnoštvo znanja, oni mogu nešto i trude se da to upotrijebe na korist Crkve. Isusovci su vođe u gojenju katoličke znanosti. Tako je bilo i u Španiji.»

I veliki se španjolski filozof J. Balmes u svom djelu »Protestantizam i katolicizam« osvrće na isusovački red te veli da taj red »nema mladosti ni starosti«:

»Nemoguće je govoriti o vjerskim redovima ili razmatrati vjersku, političku i književnu povijest zadnjih triju vijekova, a da neprestano ne susretneš Isusovce; nemoguće je proći kroz najudaljenije zemlje, preploviti nepoznata mora ili izići na skrajne obale, prodrijeti u najstrašnije divlje krajeve, a da tu bilo kako ne naiđeš na Isusovce; nemoguće je zaustaviti se kod bilo koje struke u našim bibliotekama, a da ne vidiš spise koga Isusovca. Ovaj je red već pri svom osnutku naišao na brojne neprijatelje i ti ga nijesu pustili u miru ni za njegova sjaja, niti kada je bio dokinut. To napadanje nije nikada prestalo da bude ljutim progonom. Otkada je uskrsnuo taj red, oči su u nj uprte, jer se ljudi boje da će se opet podići do svoje stare moći; sjaj, kojim odsjivaju listovi njegove slavne povijesti, ne pušta da ostane neopažen i može samo da poveća zabrinutost onih, koje ni upad Kozaka ne bi toliko uznemirio, koliko ih uznemiri osnutak kojeg novog isusovačkog kolegija. Mora dakle da je u tom redu nešto osebujno i izvanredno, kad izazivlje tako općenitu pažnju, te čak samo ime toga reda uznemiri njegove neprijatelje. Isusovce nitko ne prezire, nego ih se boje.«

»Čitavim se staležima i udrugama događa ono, što se zbiva i kod pojedinih ljudi. Izvanredna zasluga mora nužno izazvati i mnogo neprijatelja. Tomu je razlog, što ljudi zavidno promatraju takove zasluge, često sa strahom. Da doznamo, koji je pravi početak te neprijateljeve mržnje na Isusovce, dosta je da pogledamo, koji su glavni njihovi neprijatelji. Kako je poznato, to su u prvom redu protestanti i bezujerci (loža!), a u drugom redu svi oni ljudi, koji s većom ili s manjom sviješću, većom ili manjom odlučnošću nijesu vrlo odani

ili podurjeni vlasti rimske Crkve. Sve te ljude vodi u njihovoj mržnji protiv Isusovaca jedan nagon, a taj je što uistinu nijesu nikada naišli na strašnijeg neprijatelji.»²

Isusovačka osveta.

W. Ledochowski, general Družbe Isusove, upravio je iza raspusta Družbe španjolskim Isusovcima 25. 1. 1932. posebno pismo, u kome veli:

»Bog dao, Bog oduzeo; neka je ime Gospodnje blagoslovljeno. To neka bude svih nas glas, ovo da čutimo u svojoj duši i posred nevolja, koje nas oduzuda snalaze, jer je Bog, kako veli Crkva u liturgičkoj molitvi, na veću slavu svoga imena podigao po sv. Ignaciju ovu najmanju Družbu i nema stvorene sile, koja bi nas mogla zapriječiti da ne postignemo ovaj jedini cilj svog zvanja. Srce še naše u prsima radi ljudske slabosti steže i kano ti roni, jer gledamo kako je kao u tren oka porušeno toliko djela, poduzetih s tolikim trudom za Božju službu i spas duša i nas su izbacili iz naših kuća kao zločince. Ali nemojmo da nas bol poništi, nego, kako i dolikuje pravim sinovima sv. Ignacija, uperimo radije sve svoje sile na to, da u svim promjenama što bolje stihjedimo Krista Gospodina i s njim usko spojeni brinemo se svugdje za slavu Boga na visini i mir ljudi na zemlji. »Kad sam slab, tada sam jak« (2. Kor. 12. 10) govorio je onaj veliki apostol naroda, koga obraćenje danas slavimo. To i mi opetujemo, jer što smo više lišeni ljudskih sredstava, tim će više Krist Gospodin u nama i po nama djelovati na veću svoju slavu. Veselite se stoga, što ste smatrani dostojni da trpite sramotu za ime Isusovo. Mollite se i za svoje progonitelje; molite se za svoju premilu Domovinu, da po Božjem milosrđu mir zađe u odlučnom ispovijedanju one vjere, kojom se odlikovala za toliko vjekova.«

To je eto isusovačka »osveta«.

Antun Alfirević D. I.

² Odulje u Životu 1928, str. 306 - 308.